

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

L/2

БЕОГРАД
2019

НАШ ЈЕЗИК

ИЗДАЈЕ

ЛИНГВИСТИЧКО ДРУШТВО у БЕОГРАДУ

УРЕЂУЈЕ

БОДИЉ

Година I Свеска 1

БЕОГРАД

1932

НАШ ЈЕЗИК

L CB. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Борђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Ову свеску *Нашег језика* приредиле су
др Марина Николић и др Марина Спасојевић.

Рецензенти
др Марина Николић, др Владан Јовановић,
др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjzikisjsanu@gmail.com.

Штампа Планета принт, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); Н.С. Књ. 1 (1949/1950)–. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1932/1933– (Београд, Планета принт).

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

Проф. др Срето Танасић, дописни члан АНУРС

*Радове на ст̄раницама овог броја
часо̄писа Наш језик колеге,
̄пријатељи и некадашњи ст̄уденти
̄освећују ̄роф. др Сре̄ти Танасићу,
до̄исном члану АНУРС,
̄оводом седамдесе̄ година живо̄и
са искреним жељама за дугим живо̄ом
и не̄рекидним ст̄варалаш̄вом*

НАШ ЈЕЗИК

Књига L

Св. 2 (2019)

САДРЖАЈ

Повод

- Седамдесет година живота др Срете Танасића – пола века љубави
према српскоме језику (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) 1–7
- Библиографија радова др Срете Танасића
(ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ) 9–30

Срето Танасић у српској лингвистици

- Стандардизација српског језика и језичка култура у проучавањима
Срете Танасића (МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 31–37
- Срето Танасић против језичких манипулација
(БИЉАНА С. САМАРЦИЋ) 39–47
- Значај Танасићевих истраживања за лексикографски третман
трпног глаголског придева у Речнику САНУ
(ЈОВАНА Б. ЈОВАНОВИЋ) 49–57

Акцентологија и фонологија

- Силазни акценти на непочетним слоговима ријечи у српском
књижевном језику (МИЛОРАД П. ДЕШИЋ) 59–64
- О прозодијским аспектима риме у српској поезији
(ДРАГА С. ЗЕЦ) 65–75
- Белићеви погледи на акценте и културу говора у часопису *Наш
језик* из данашње перспективе (АЛЕКСАНДРА Р. ЛОНЧАР
РАИЧЕВИЋ, МАРИНА С. ЈАЊИЋ) 77–85
- О неким спорним рефлексима *jaīa* (САЊА М. КУЉАНИН) 87–93

Морфологија и творба речи

- О архаизмима у српском језику, посебно граматичким
(ПРЕДРАГ Ј. ПИПЕР) 95–107

Прелазни карактер префиксоида у савременом српском језику (РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ)	109–116
Морфолошка средства којима се појачава или ослабљује значење мотивне речи у творби (нацрт за једну могућу морфологију градуабилности) (МИРЈАНА К. ИЛИЋ)	117–122
Статус лексеме <i>сам</i> у савременом српском језику (АНА М. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ)	123–129
Узвици у служби других врста речи у српском језику (ИВАНА В. ЛАЗИЋ-КОЊИК)	131–139
Експресивна вредност збирних именица које означавају етничке, националне, верске групе (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ)	141–150
О могућим семантичким дистинкцијама глаголских именица у српском језику <i>јризнање</i> : <i>јризнавање</i> , <i>јридружијење</i> : <i>јридруживање</i> и сл. у контексту актуелне политике (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ)	151–159
Видско парњаштво и акционалност (префикс <i>за-</i>) (ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ)	161–168

Синтакса и семантика

О двјема спорним конструкцијама у српском језику (<i>за</i> + инфини- тив и <i>за</i> + акузатив у значењу одређивања правца кретања) (БРАНИСЛАВ М. ОСТОЈИЋ)	169–176
Значење и контекст: неки проблеми око значења и употребе гла- голских личних облика (РАДОЈЕ Д. СИМИЋ, ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ)	177–187
О реченицама са спојем <i>а</i> и <i>у</i> у везничкој позицији (МИЛОШ М. КОВАЧЕВИЋ)	189–196
Синтаксичке конструкције ‘глагол + <i>ми се</i> ’ у српском језику (ДИМКА В. САВОВА)	197–204
О једној посебној контрафактивној конструкцији у српском језику (ЉУДМИЛА В. ПОПОВИЋ)	205–220
Синтакса и семантика предикатског израза <i>јјознајти (се)</i> (ВЛАДИСЛАВА Ж. РУЖИЋ)	221–236
О предлогу <i>јјоврх</i> (ДУШКА Б. КЛИКОВАЦ)	237–258
Синтакса и семантика предлога <i>јјри</i> (ИВАНА Н. АНТОНИЋ)	259–268
О српском глаголу <i>јјријти</i> (НАДА Л. АРСЕНИЈЕВИЋ)	269–280
Значењски ресурси функционалних глагола: на примеру предик- ката ‘сукобити се’ (МИЛИВОЈ Б. АЛАНОВИЋ)	281–288
Утицај полипрефиксације глагола на њихово синтаксичко окружење (МИЛИЦА Љ. СТОЈАНОВИЋ)	289–295
О (лексичко-граматичким) значењима глаголских речи (ИВАНА Р. ЈОВАНОВИЋ)	297–306

Негација као језичка категорија – општи осврт (ЈЕЛЕНА Л. ПЕТКОВИЋ)	307–314
Један тип безличних реченица у српском и руском (у контексту језичке слике света) (БИЉАНА Ж. МАРИЋ)	315–322
Асиндетске структуре с концесивним значењем у савременом српском језику (МИЈАНА Ч. КУБУРИЋ МАЦУРА)	323–334
О употреби израза <i>један/једно с другим</i> и <i>једна с другом</i> у српском језику (ИВАНА З. МИТИЋ)	335–342
Линеаризација протосоцијативних и псеудосоцијативних кон- струкција у српском језику (МАРИЈА М. ОПАЧИЋ)	343–351
Императив као маркер неочекиваности (ДРАГАНА М. КЕРКЕЗ) ..	353–359
Статус финалних реченица у <i>Зборницима закона и уредбених указа</i> из пете деценије 19. века (ЈЕЛЕНА М. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ)	361–368

Лексикологија, лексикографија и терминологија

Рјечници као средство успостављања ауторитета (ДАНКО М. ШИПКА)	369–386
Слов'янска терминологија кінца ХХ – початку ХХІ століть у діалози традиційної та електронної бібліографії (ВІКТОРИЈА Л. ІВАЩЕНКО)	387–397
Нова лексика у области туризма у савременом српском језику (ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ)	399–408
Саобраћајна терминологија у савременом српском језику (ГОРДАНА Д. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ)	409–418
Винаверове крушке <i>крусиџуменка</i> и <i>бергамка</i> и ријеч-двјије по- водом њих (НЕЂО Г. ЈОШИЋ)	419–427
Називи за печурке у српским народним говорима (МАРИНА С. ЈУРИШИЋ, ЈЕЛЕНА Д. ЈАНКОВИЋ)	429–439
Турцизми у 20. тому Речника САНУ (МАРИЈА С. ЂИНЋИЋ) ..	441–448
Прилог опису семантике придева <i>йразан</i> (НАТАША М. МИЛАНОВ)	449–456
Једно запажање о прилогу <i>вуковски</i> у српском језику (ИРЕНА Р. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ)	457–463

Стилистика

Превођење као креативни и лингвистички изазов у савременом српском језику (НЕНАД Б. ВУКОВИЋ)	465–471
О стилистичким особинама Андрићева наратива у роману <i>На Дрини ћуџрија</i> (ГАЛИНА Г. ТЈАПКО)	473–485
Заграде у Андрићевим романима (БРАНКО Ђ. ТОШОВИЋ)	487–494

Суфикси <i>-ица</i> и <i>-ка</i> у језику Петра Кочића (ДРАГО В. ТЕШАНОВИЋ, ДРАГАНА Д. ЛАЗИЋ)	495–506
Индивидуална лексика у дјелу Исидоре Секулић (творбено- -семантичке одлике именица) (ВЕСЕЛИНА В. ЂУРКИН)	507–520
„Унутрашњост“ поетонима <i>Тигар</i> Бранка Топића (МИРЈАНА Н. СТОЈИСАВЉЕВИЋ)	521–527
(Не)референцијалност антецедента релативних клауза у песми „Он“ Сунчице Денић (ТАЊА З. РУСИМОВИЋ)	529–540

Прагматика

О пружању утехе саговорнику у говору свакодневне комуникације (БОЈАНА С. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	541–550
Реторичка структурална теорија и реализација елементарних јединица дискурса на примеру онлајн коментара у српском и руском језику (РАДОСЛАВА М. ТРНАВАЦ)	551–570

Дијалектологија

О једној старој падежној конструкцији у говору источnobосан- ских Ера – генитив издвајања из скупине (СЛОБОДАН Н. РЕМЕТИЋ)	571–576
Третман полисемије и хомонимије у дијалекатским речницима (МАРТА Ж. БЈЕЛЕТИЋ)	577–585
Језичке крхотине и дијалекатски речник (НЕДЕЉКО Р. БОГДАНОВИЋ)	587–593
Говори Црне Горе у основици српског књижевног језика (МИОДРАГ В. ЈОВАНОВИЋ)	595–603
Западнобоснијска диалектна лексика в общесербском контек- сте (на примере говора Манячи) (ЕКАТЕРИНА И. ЯКУШКИНА)	605–613
Неке позајмљенице у коларској терминологији говора Карашева (МИХАЈ Н. РАДАН, МИЉАНА-РАДМИЛА М. УСКАТУ)	615–626
О акценту као прилогу очувању дијалекта (ЈОРДАНА С. МАРКОВИЋ)	627–636
Репартиција рефлекса вокалног <i>л</i> у говорима Лужнице и Пирота (ЉУБИСАВ Н. ЂИРИЋ)	637–644
Рефлекси финалног <i>л</i> у лексеми <i>заова</i> у говорима призренско- -тимочке дијалекатске зоне (АНА Р. САВИЋ-ГРУЈИЋ)	645–653
Вокалске редукције у говору Бастаса (ДРАГОМИР В. КОЗОМАРА)	655–662
О приступима у досадашњим истраживањима синтаксе падежа у херцеговачко-крајишким говорима (ЗОРАН М. СИМИЋ)	663–677

Циљне (намерне, финалне) реченице у сиринићком говору (РАДИВОЈЕ М. МЛАДЕНОВИЋ, БОЈАНА М. ВЕЉОВИЋ)	679–685
Вербализација концепта <i>здравље</i> у тимочко-лужничким говорима (ТАЊА З. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	687–694

Ономастика

Marginalia onomastyczne (ZUZANNA V. TOPOLINSKA)	695–698
О релационим микропонимима у Рађевини (МИРЈАНА С. ПЕТРОВИЋ-САВИЋ)	699–705
Прилог реконструкцији ојконима <i>Вогошћа</i> (ЈЕЛЕНА В. ЈАЊИЋ)	707–714

Социолингвистика

Linguistic Ideology and the Art of Re-Edition on the Second Edition of Ioann Rajić's <i>History of Various Slavic Peoples</i> (1823) (МОТОКИ У. НОМАЧИ)	715–725
Знање студената о ауторству наших правописа (ВЕЉКО Ж. БРБОРИЋ)	727–735
Стандардни и матерњи језик из другачије перспективе (НАТАША Б. КИШ)	737–744
О уништеном писаном наслеђу на Косову и Метохији (на при- меру сачуваног дела једне породичне архиве) (МИТРА М. РЕЉИЋ)	745–752

Лингвокултурологија

Сложенице са именицом <i>вода</i> у српским народним говорима и српској култури (СОФИЈА Р. МИЛОРАДОВИЋ, ВЛАДАН З. ЈОВАНОВИЋ)	753–763
„Богатство“ – конвенционални суд у систему вредности у срп- ском језику и култури (НАТАША С. ВУЛОВИЋ)	765–772
Стереотип о Ери (ДАНИЈЕЛА С. СТАНИЋ)	773–781

Граматографија

Српско-рускословенски међуодноси у српским граматикама рускословенског језика прве половине 19. века (НАЈДА И. ИВАНОВА)	783–790
<i>Србска Грамаџика за гимназијалну младежъ Княжесѣтва Срѣје</i> Владимира Вујића (1856) (МИЛОШ Ђ. ОКУКА)	791–802

Библиографија

Преглед библиографија објављених у часопису <i>Наш језик</i> (АНА В. ГОЛУБОВИЋ)	803–811
--	---------

УДК 811.163.41'373.611
811.163.41'37

Оригинални научни рад
Примљено 2. децембра 2019. г.
Прихваћено 16. децембра 2019. г.

МИРЈАНА К. ИЛИЋ*
(Универзитет у Нишу,
Филозофски факултет,
Департман за српски језик)

МОРФОЛОШКА СРЕДСТВА КОЈИМА СЕ ПОЈАЧАВА
ИЛИ ОСЛАБЉУЈЕ ЗНАЧЕЊЕ МОТИВНЕ РЕЧИ У ТВОРБИ
(НАЦРТ ЗА ЈЕДНУ МОГУЋУ МОРФОЛОГИЈУ
ГРАДУАБИЛНОСТИ)

У раду се разматрају морфолошка средства у функцији градуабилности којима се модификује значење мотивне речи у творби. Посматрају се и позитивне и негативне скале градуабилности, тј. оне ситуације када се појачава значење мотивне речи (позитивна скала) и када се ослабљује значење мотивне речи (негативна скала). Анализа обухвата лексику семантичког поља боје у српском језику. Лексика боја у градуабилним скалама представља део једног ширег концепта морфологије градуабилности у српском језику.

Кључне речи: морфологија градуабилности, творба речи, скала градуабилности, морфема, лексика боја.

У *Енциклопедијском речнику модерне лингвистике* Дејвид Кристал (1988: 85) под одредницом *градуабилан* каже да је то термин којим се у граматички и семантици означава анализа смисаоног односа међу лексичким јединицама на основу могућности поређења. Дакле, успоставља се одређен степеновани однос између елемената одређене групе језичких (лексичких) јединица. „Семантичка категорија степена, на пример, граматикализована је (тј. граматички се изражава) средствима којима се исказује нека врста поређења: степеновањем придева и прилога, компаративним конструкцијама (синтаagmaма и реченица-

* mirjana.ilic@filfak.ni.ac.rs

ма), градационим реченицама. У тим структурама граматикализација категорије је у највећем степену“ (Николић 2014: 13).

Када говори о категорији степена, Марина Николић (2014: 13) каже да ова категорија припада семантичким категоријама. И даље наводи: „Независно од тога да ли је степен посматран као јединствена семантичка категорија или се квантитет, квалитет и компаративност схватају као посебна функционална поља с квалитативно-квантитативним језгром, квалитет, квантитет и градација представљају универзалне језичке појаве. Свако појединачно својство (квалитет) односи се на ужи или шири круг објеката, појава, процеса, а то својство се може јавити с мањим или већим интензитетом (квантитетом), односно у мањем или већем степену појављивања, а процес промене особине може бити одређен и измерен помоћу градације“ (Николић 2014: 16).

Морфологија градуабилности.¹ Овако смо назвали систем у српском језику којим се означава степеновање неке особине и грађење облика за исказивање неке градуабилности (компарација придева, компарација прилога), деминутива и аугментатива (именице, придеви, глаголи), стварање нијанси неке именоване датости (придеви). Тако смо, дакле, назвали стварање облика за исказивање неједнакости у обиму, степену, интензитету..., променом морфолошке структуре речи.

Све је то обухваћено и појмовима градације, нијансирања, па и компарације. Једну појаву ипак одавде искључујемо, а и она је на неки начин компарација (по времену трајања и карактеру извршења, са семантичко-синтаксичким карактером) – то је творба глагола различитог вида. Овога пута то остаје изван наше пажње. Такође, надамо се, за другу прилику, остаје разматрање синтагматског исказивања односа које овде узимамо под општим именоном градуабилност, нпр. *велик* → *већи* {већи од X} → *највећи* {већи од Xⁿ, односно већи од свих}; не обрађује се поступак у заградама {...}. Из обраде изостаје и могућност исказивања градуабилне ситуације лексичким синонимом: X има *кућу* {Не кућу него *йалайу!*}.

Човек језиком вреднује свет који га окружује. То вредновање и диференцирање по степенима заступљености, односно мање заступљености може се изражавати у језику на више начина:

¹ **Градуабилан**, -лна, -лно лат. < Gradus – корак, ступањ, који се односи на ступњеве; поступан, постепан, ступњевит, степенаст; **градуирати** сврстати по ступњевима, ступњевати, степеновати, сврстати по узлазном или силазном реду.

- на формалнојезичком плану, облички;
- на семантичком плану, контекстуално без ванлингвистичких елемената или помоћу њих.

Определили смо се да кроз морфологију градуабилности, како смо је именовали за прилику овог истраживања, покажемо у којој мери језик и облички може да искаже значењску могућност степеновања одређених лексема, и то у оба правца: у позитивном смислу, тј. у мери веће заступљености од прототипичне вредности, и у негативном смислу, тј. у мери мањој од прототипичне вредности.

Градуабилност придева и прилога

За ову прилику, ограничили смо се на лексику којом се именују боје, тј. колоритне датости у српском језику, и то само на придеве *бео* и *црн*.² Изабрали смо придеве за боје јер се они, пре свега, могу нијансирати према заступљености и квантитета колоритне датости. Они показују следеће могућности обличке варијабилности с обзиром на појачавање и умањење значењских вредности основних немаркираних лексема.

Једна од распрострањених обличких могућности степеновања квалитета, рецимо, код придева и прилога, постиже се одређеним афиксалним морфемама. Међутим, овде разликујемо две, наизглед, сличне ситуације:

1. појачавање семантичке вредности мотивне речи;
2. слабљење семантичке вредности мотивне речи.

Појачавање семантичке вредности мотивне речи подразумева да постоји немаркирани нулти облик, којем се додавањем творбеног форманта на основу појачава значење и добија облик са заступљенијом особином у квантитативном смислу. Овај процес подразумева да постоји прототипична вредност, која је присутна у језичкој јединици нултог степена. Следећи степен добија се такође додавањем афиксалне морфеме.

Примери: А. бео, бељи (бел + -ји), најбељи (нај + бел + -ји).

- Б. 1. белкаст (РСЈ), беличаст, белушав (РЈС);
2. белцат.

Под А имамо системско, граматикализовано степеновање, у основи кога стоји концепт колективног прототипа. Концепт колективног прототипа омогућава системност саме појаве. За први степен постоји ограничен број суфиксалних морфема које додајемо на основе

² Лексеме *бео* и *црн*, као и оне од њих изведене, наводе се према *Речнику српскога језика* Матице српске. У даљем тексту РСЈ.

свих постојећих придевских и прилошких основа (-*ји*, -*ији*, -*иши*).³ У дијалекту, на пример, имамо исту појаву, с том разликом што се као морфолошко средство уводи префиксална морфема за први степен заступљености (убав, поубав < *йо-* + убав).

Под Б имамо случајеве индивидуализованог степеновања, у основу којег се налази концепт индивидуализованог прототипа. У РСЈ *белчасѿ* се дефинише као: *ѿмало бео, који је с белом нијансом*. Дакле, *белчасѿ* је онај који је помало бео с аспекта онога који гледа (индивидуа). Овај модел такође се гради додавањем афиксалних (суфиксалних) морфема на основу мотивне речи (облика нултог степена), али није системски, другим речима, није граматикализован. Несистематичност показује:

- постојање више афиксалних (суфиксалних) морфема: *-асѿ*, *-ичасѿ*, *-ушасѿ*;
- не постоји могућност додавања малог броја афиксалних морфема на све придевске и прилошке основе;
- и за појачавање и за слабљење значењске вредности мотивне речи јавља се суфиксална морфема (*белцаѿѿ*, *белчасѿѿ*);
- семантичка вредност зависи од позиције посматрача (учесника) у комуникационом процесу (она није неутрална већ индивидуална, персонализована).

Нијансна вредност може се постићи на системски (граматикализован) и несистемски (неграматикализован) начин.

Модел је исти (додавање афиксалне морфеме на основу немаркиране значењске вредности /мотивна реч/), али се варијанте модела разликују:

- различите су афиксалне морфеме: а) *-ји*, *-ији*, *-иши*; б) *-асѿ*, *-икасѿ*, *-ичасѿ*, *-ушасѿ* итд.;
- низ *а* је затворен скуп, а низ *б* је отворени скуп с великом могућношћу варијабилности;
- низ *а* је немаркиран у односу на учеснике у комуникацији, а низ *б* је маркиран по том основу.

Градуабилност код именица изведених од придева *бео* и *црн*

Именице изведене од придева *бео* и *црн*, према РСЈ: *белина*, *белило* и *црнина*, *црнило*, које дефинишу својство онога што је бело, бела боја предмета, коже и сл.; и средство за бељење; односно црна одећа; и особина онога што је црно, црна боја, такође у неким контекстима могу

³ Изузимамо само неколике примере са суплетивизмом, типа *добар*, *бољи*, *најбољи*.

изражавати одређену градуабилност, рецимо, белина: *ин̄ӣензивна, изузет̄ина белина*: црнина: *ин̄ӣензивна, изузет̄ина црнина* и сл.

Појачавање степена означеног постиже се синтаксичким средствима на синтагматском плану, увођењем лексичке јединице у својству интензификатора.

Градуабилност напушта морфолошки ниво у смислу морфемског средства и сели се на синтаксички. Она сада има шири план, синтагму, а обличко и семантичко средство интензивирања заступљености особине референта постиже се лексемом. Могуће је да до овога принципа долази и због чињенице да у изведеној именици сада имамо двореферентну лексему (предмет беле боје).

Градуабилност код глагола изведених од придева *бео* и *црн*

РСЈ глагол *белӣти* дефинише као чинити (се) белим, бојити у бело, док се глагол *црнӣти* дефинише као чинити (се) црним, тамним, бојити у црно.

И овде имамо исту ситуацију као код именица изведених од ових придева. У питању су такође двореферентне лексеме (чинити да нешто добије колоритну вредност, радња, акција и колоритна вредност) које је могуће значењски појачати или умањити, али до градуабилности и у позитивном и у негативном правцу скале долази на синтаксичком плану и уз помоћ лексема у функцији интензификатора или квалификатора ослабљеног дејства (*јак*о се *белӣти*, *слабо* се *белӣти* и сл.).

Морфологија градуабилности, уколико би обухватила различите скале позитивног и негативног смера, показала би да интензивирање, односно умањивање степена заступљености неке особине зависи од више чинилаца:

- концепта прототипичне вредности (колективна/индивидуална);
- од референцијалне вредности мотивне речи (проста лексема, другостепени дериват);
- од типа морфолошког система (аналитичка/синтетичка компарација).

Све ове карактеристике ваљало би показати на много обимнијем језичком материјалу, који подразумева не само системске карактеристике језика већ језик у оквиру комуникационог процеса, јер квалитет подразумева врдносни став, а овај опет неминовно укључује и учесника у комуникационом процесу.

ИЗБОР

РСЈ: *Речник српскога језика*, ред. Мирослав Николић, Нови Сад: Матица српска, 2007.

ЛИТЕРАТУРА

- Кристал 1988: Дејвид Кристал, *Енциклопедијски речник модерне лингвистике*, Београд: Полит.
- Лајонс 1978: John Lyons, *Semantics*, 1, Cambridge: Cambridge University Press.
- Ланакер 1987: William Langacker, *Foundations of Cognitive Grammar*, 1, Stanford: Stanford University Press.
- Ланакер 1991: William Langacker, *Foundations of Cognitive Grammar*, 2, Stanford: Stanford University Press.
- Николић 2014: Марина Николић, *Категорија сљеена у српском језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Радовановић 2007: Милорад Радовановић, Појам градуелности у лингвистици, логици и науци уопште, *Зборник Матице српске за славистику* 73–74, Нови Сад, 337–350.

Мириана К. Илич

МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА, КОТОРЫМИ УСИЛИВАЕТСЯ
ИЛИ СЛАБЕЕТ ЗНАЧЕНИЕ ПРОИЗВОДЯЩЕГО СЛОВА
В СЛОВООБРАЗОВАНИИ (ПРОЕКТ ОДНОЙ ВОЗМОЖНОЙ
МОРФОЛОГИИ ГРАДУАБИЛЬНОСТИ)

Резюме

В работе рассматриваются морфологические средства в функции градуабильности, которыми модифицируется значение производящего слова в словообразовании. Отмечены и положительные и отрицательные шкалы градуабильности, т. е. те ситуации, когда усиливается значение производящего слова (положительная шкала) и когда слабеет значение производящего слова (отрицательная шкала). Анализ охватывает лексику семантического поля цветов в сербском языке. Лексика цветов в градуабильных шкалах представляет собой часть более широкого концепта морфологии градуабильности в сербском языке.

Ключевые слова: морфология градуабильности, словообразование, шкала градуабильности, морфема, лексика цветов.